

NARODNI GOSPODAR

GLASILO GOSPODARSKE ZVEZE.

Člani Gospodarske zveze dobivajo list brezplačno.
Cena listu za nečlane po štiri krome na leto; za pol leta dve kroni;
za četrt leta eno krono; posamne številke po 20 h.

Sklep urejevanja 5. in 20. vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo. — Cene inseratom po 20 h od enostopne petit-vrste, za večkratno insercijo po dogovoru.

Telefon štev. 143.

V Ljubljani, 25. julija 1902.

Poštno-hran. št. 849.872

Kmetijstvo.

Poljedelstvo.

Novo 20%no dušičnato gnojilo iz zraka?

Znani, mej učenim svetom vsaj, poljedelski kemik prof. dr. Pavel Wagner, predstojnik kmetijsko-kemijskega preskuševališča v Darmstadt je imel na učnem tečaju za potne učitelje pred kratkim neko predavanje o: „vprašanih tičočih se fosforne kisline, kalija, apna in dušika“. To predavanje je zaključil s sledečimi besedami, ki so vzbudile vseobčno pozornost: „K sklepu, gospoda moja, mi dovolite, da se dotaknem še jednega važnega vprašanja: skrbi namreč za dušik. Sedaj kupijo nemški kmetje na leto za 90 milijonov kron solitra in za 21 milijonov kron amonijakaličnega dušika, da pokrijejo ž njima potreščino rastlin za dušik. Solitarja v 30 do 40 letih ne bo več, vreli njegovi bodo dotlej posušeni. Amonijakovi vir bo sicer žuborel še nadalje in čez 30—40 let morda še glasneje in bogateje nego danes, toda solitra ne bo mogel nadomeščati, ker bo tudi potreba dušika od leta do leta večja.

In glejte! vsaj plavamo mi vsi tako rekoč v morji dušika. 80 odstotkov obdajajočega atmosferskega zraka obstoji iz dušika. Gre le za to, da ta dušik kemično vežemo, in v ta namen imamo več sredstev.

Najpreje stavimo veliko zupanje v bakterije (gljivice). Dušik nabirajoče bakterije sicer niso posebno vnete za temeljito delo, ker se popolnoma udajo lenobi, kakor hitro si morejo preskrbeti metuljčnice dušika od drugje. Šele kadar nastopi beda, ako nastane lakota po dušiku, še le tedaj poprimejo bakterije za delo. Dr. Hiltner je celo našel, da se nahajajo pri istovrstnih bakterijah lene in pridne in da je — o groza! — lenoba celo podedljiva. Zato poskuša, da bi dobil čistih nasadov pridnih bakterij in ž njimi naselil stročnata polja. Pa tudi za nestročnice ni popolnoma izključeno, da bi jim ne mogla kedaj prav priti pomoč bakterij. Toda če so te vrste bakterij morda še bolj lene nego one pri stročnicah, če morda delajo tudi le samo takrat, kadar matere rastline močno stradajo dušika, no potem intenzivno gospodarstvo nima od njih Bog zna koliko pričakovati.

Na vsak način se ne smemo zanašati na same bakterije, ako hočemo dušik iz zraka vdinjati v službo. Treba se nam je ozreti še po drugih sredstvih, da vjamemo dušik in če le mogoče napraviti iz zračnega dušika kako gnojilo. To se je tudi že posrečilo; toda doslej je bila naprava takega gnojila še vedno predraga. V poslednjem času imamo zopet več upanja, da se pridelovanje toliko poceni,

da se bo izplačalo. Vsekako je ta zadeva vspevala — in to je važno! — tako daleč, da so nam dušičnato gnojilo dobljeno iz zraka poslali že na poskušnjo. Gnojilo obstoji iz apna, oglja in dušika. V sebi ima dobrih 20% dušika. Vprašanje je le, je-li rastline marajo za ta dušik. Morda se najdejo bakterije, ki ga bodo pripravile v hrano poljedelskim rastlinam.

Več Vam danes še ne morem poročati, toda cela stvar se mi ne zdi prazna in imam mnogo upanja, da se dobro izteče. Jaz upam, da ko presahne solitarjev vir, da ne bomo v zadregi za dušik. Kemijski obrti se posreči zračni dušik vezati in ga dodavati za primerno ceno. In bolj in bolj se bomo učili jemati bakterije v službo kmetijstva. Naša naloga bode, da si na isti način kot živali in rastline ukrotimo in uslužimo tudi bakterije. Menim, da so dovolj dolgo uživale zlato prostost. Mi jih moramo vloviti in vzeti v rejo in, kakor razločujemo rastline v koristne in škodljive, tako bomo tudi bakterije posevali samo tam, kjer bodo koristile, z eno besedo: s skrbno kulturo in negovanjem hočemo napraviti iz bakterij nekaj podobnega, kakor imamo v naših kmetijskih rastlinah v razmerji z divje rastočimi, iz katerih so domače nastale.“

Mlekarstvo in sirarstvo.

O pogojih dobičkonosnega mlekarstva.

(Na podlagi predavanja gosp. prof. Winklerja pri poučnem tečaju za praktične kmetovalce na Dunaju 1902).

Zaskrbeti nas mora, ko čujemo na podlagi računov vedno več pritožb, da se pri sedanjih mlečnih cenah mlekarstvo večinoma več ne izplača. Večinoma soglašajo posestniki v tem, da znašajo proizvodjalni stroški za 1 liter mleka večinoma po 14, v ugodnem slučaju še le po 12 in 11 vinarjev. Nasproti tem proizvodjalnim cenam je vnovčenje jako nizko. V mnogih mestih so poljedelci stopili krepko na noge in si skušali izboriti z naravnostno oddajo mleka boljše mlečne cene. To je vodilo do takozvanih mlečnih vojska, kakoršne so na pr. v Berlinu in v Monakovem bijejo z veliko srditostjo. In ali ni tudi sicer mnogo krajev, kjer gleda mlekar z veliko skrbjo v bodočnost? V takih okoliščinah je gotovo le dobro, ako tuhtamo in preišljujemo o vseh onih sredstvih, s kojimi bi utegnili napraviti mlekarstvo dobičkonosneje.

Ta sredstva se nanašajo na
A. Pocenitev in zboljšanje proizvodjanja.

B. Na pravilen izbor in ureditev delovanja.

C. Na primerno organizacijo prodaje.

A. S katerimi sredstvi zamožemo narediti mlekarstvo ceneje?

1. Pravilni izbor molznih krav na podlagi njih koristnosti

Da so skoro v vsaki, ne posebno skrbno izbrani čredi krave, katerih reja se ne izplača, da, da je ravno takih krav največ, tega nam pač ni treba dokazovati. To mora vsakdo rad ali nerad verjeti, težje je pa drugo vprašanje: kako določiti te malovredne molznice in kako se jih iznebiti na najbolj pameten način? Ljudje se dajo do tega koraka le težko pripraviti za to, ker so veliko premalo po-

učeni o dejstvu, kako velikansk da je lahko razloček med hasnovitostjo posameznih krav. Nekateri veliko preveč prisegajo na pleme; drugi dajo zopet vse samo na krmenje. Ljudje ne znajo živine pravilno preskušati na njihovo koristnost, ne znajo preiskovati mleka in tolšče in tako ni nobene prave podlage za pravilno cenitev molznih krav in za pametno rejo po hasnovitosti.

Zato moramo nujno opozarjati naše gospodarje na rezultate ali zaključke obsežnih, skrbno izpeljanih poskusov, kakoršne so napravili v zadnjih letih na mlekarški šoli v Kleinhof-Tapian, dalje v Algäuju, na vzhodno Frizijskem in drugodi.

Da bomo imeli za daljni razgovor dovoljno podlago, izberimo iz zapisnika 200 krav, ki so prestale v letih 1898—1900 preskusno molžnjo na Algäuskem, nekatere najboljše in najslabše in primerjamo njihovo koristnost. Da pa moremo primerjati te krave v čisto enakih okoliščinah, zato smo zbrali samo take živali, ki so bile po 4. ali 5. teletu. Vse so enega in istega plemena, imajo skoro enako težo, bile so enako postrežene in se torej razločujejo edino le v velikosti dobička, ki ga dajo; kako znatne da so te razlike, o tem nas pouče naslednje številke: Dohodki, ki se nanašajo na 365 dni, pri tem pa mleko 10 dni po teletu vračunjeno.

K r a v a		Letna množina mleka, kg	Povprečna vsebina tolšče	Množina tolšče v letu kg	Množina putra v letu kg
1. Štev.	7094	1647	3.3 %	54.3	60
2. "	7144	2066	3.489 %	72—	80
3. "	5058	3176	2.7 %	87—	91
4. "	26002	3176	3.6 %	115.5	127
5. "	7193	3967	2.8 %	111.35	121
6. "	6060	4122	4.24 %	174.89	197
7. "	7109	5256	4.1 %	215.6	242

Iz teh številčk lahko povzamemo sledeča važna izvajanja, ki so tudi sicer bila vže dovoljkrat potrjena.

a) molzne krave se silno razločujejo druga od druge i kar zadeva množino mleka i putra (surovega masla).

Najboljše krave dajo (seveda pri sicer popolnoma enakih okoliščinah) lahko dvakrat, da trikrat več koristi nego slabe krave.

Od teh krav spada gotovo 1, 2 in 3 med one, ki so samo za zgubo pri hiši, četudi je dala 3 nad 3000 litrov mleka na leto. Tu kakor v mnogih drugih slučajih le prerada vara množina mleka.

Ob enem naj navedemo kot zgled, koliko da izvrstna mlekarica, da je dala krava nekega danskega učitelja l. 1899/1900 5093 kg mleka s 3.63 % tolšče; mlekarica je plačevala temu za mleko po 10.4 vin., klaja je stala 344 K 40 vin.; mlekarica pa je izplačala 571.6 K; s teletom vred je imel g. učitelj ravno 264 K prebitka ali dobička.

b) Kako odločilno vpliva na hasnovitost krave množina tolšče v mleku, to najbolje izprevidimo, ako primerjamo krave 3, 4 in 5. Kakor vidite, sta imeli 3 in 4 natančno enako veliko mleka in vendar se je dobilo iz mleka št. 4 za celih 36 % več putra, v tem oziru je prekosila krava 4 tudi vrstnico 5, dasi je imela ta za celih 800 litrov več mleka. Ker je razlika v tolšči pri teh dveh kravah enaka 0.8 % zato nadomestuje pri kravi 4 onih 800 l krave 5 višja množina tolšče za 0.8 %; ako to splošno izrazimo, lahko rečemo: ako ima kaka krava za 0.1 % bolj tolsto mleko, je to toliko vredno, kot bi imela v celem letu 100 litrov več mleka. Iz tega najlažje presojava, kolikšna da je vrednost bolj tolstega od manj tolstega mleka.

c) Po navadi meni ljudstvo, da imajo manj mlečne krave kot nekako odškodnino toliko bolj mastno mleko. To pa ni res. Poskusi trdijo ravno nasprotno. Najbolj mlečne krave imajo najraje

prav tolsto mleko. Ti dve dobri lastnosti združuje v sebi dobra molzna krava. To se je tudi drugodi pokazalo. Take izvrstne krave spravimo na svetlo le s pomočjo poskusnih molž v zvezi z določevanjem mlečne tolšče.

d) Ako se ozremo na vseh 200 krav zadnje poskusne molže v Algäu-ju, dobimo v maščobi mleka znatne razlike in sicer od 2.74 do 4.8⁰/_o.

Mnogi mislijo, da se razlike pri večjih kravjih čredah precej izravnavajo in da imajo posamezne črede v enakih razmerah precej enako tolščobno vsebino v mleku. Da se tudi to ne vjema z istino, evo vam očitnega dokaza! — Na mlekarški šoli v Dorenu na Predarlškem imajo tudi sirarno, kamor dodavajo mleko razni posestniki. Mej temi je imelo mleko iz dveh najboljših hlevov leta 1900/01 povprečno tolščo 3.37⁰/_o in 3.71⁰/_o, mleko najslabših dodavateljev pa 3.28 in 3.33⁰/_o, torej razlika kake 0.5⁰/_o. V komaj 4 ure oddaljenem Weilerju v Algaju, kjer imajo enako živino v enakih razmerah, je imelo mleko pri dveh najboljših dodavateljih za ondotno sirarsko šolo povprečno letno tolščo 3.959 in 4.213⁰/_o, pri najslabejših dveh dodavateljih pa 3.37 in 3.42⁰/_o; razlika gre tu do 0.7⁰/_o. Ob enem je čudno, da je v Weilerju mleko boljše nego v Dorenu.

e) Neka posebnost je tudi visoki povprečni tolščobni odstotek mnogih algajskih krav. 4.8! To je pač vže blizo tako, kakor pri svetovno znanih džerzejskih (Jersey) kravah. Podobne razmere se nahajajo tudi pri mnogih drugih planinskih pasmah. Bi li ne bila hvaležna naloga s skrbnim izbiranjem in vztrajno rejo izgojiti si rod takih krav, katerih mleko bi bilo po svoji maščobi ravno tako slovito, kot ono džerzejskih krav (5—8⁰/_o)? Take tako imenovane maslene krave bi šle ravno lahko v drag denar kakor džer-

zejske, kajti njihovo mleko ima v mlekarnah znatne prednosti (pri majhnih troških veliko blaga).

Da se da ta smoter doseči, za to so nam porok opazovanja v Kleinhof-Tapian, v Lipskem in drugje, ki pričajo, da se mlečna mastnost zelo rada in močno poddeduje in se da tudi stopnjevati. Seveda je potreba, ako si hočemo vspeh take reje na mlečnost in maščobo zagotoviti, še enega pogoja, to je dober bik, ki mora biti iz zelo mlečnega zaroda, sicer nam utegne celi vspeh izjaloviti. Opazovali so celo, da bik mlečnost in mastnost mleka veliko gotoveje prenaša na potomstvo nego krava sama.

Tukaj ima umni živinorejec odprto širo polje za uspešno delovanje. Toda brez poskusnih molž z določevanjem tolšče nima celo poslopje nobene podlage. Bolje je napraviti vsaki mesec enkrat poskusno molžo ob enem z določitvijo tolšče, nego vsaki teden mlesti za poskus pa brez določitve tolšče.

Čredne knjige za molžno živino, ki nimajo podatkov o velikosti letnih molž in o tolšči, nimajo nobenega pravega smisla, vsaj ne dosti več kot kaka adresna knjiga; garancija za kvantitativno in kvalitativno vrednost živine, to je prava reklama, ki prinaša v dežel lepih novcev. Še le na ta način more dobiti kupčija z mlečno živino pravo podlago. Zato smatramo za svojo imenitno dolžnost, da to važno sredstvo za povzdigo mlekarstva pri nas kolikor moč vdomačimo. Od začetka je sicer povsodi težko vpeljati to novost, ker ravno ljudstvo ne uvidi njenega pomena in koristi, vendar se je tu in tam vže udomačila, kakor je imel piseec teh vrstic sam priliko prepričati se na Štajerskem in Koroškem, ravno tako se je oprijela tega načela cela vrsta živinorejskih zadrug.

Vsak goldinar, ki ga izdamo v prosep te ideje, v kratkem

prinese stoterne obresti, kajti ne samo, da s tem sredstvom spoznamo pravo vrednost kake krave, ampak ima tudi druge dobre strani — ker je to bodrilo za kmetovalca, da svoji živini mnogo skrbneje streže in zlasti bolje molze. Za manjše kakor tudi za velike posestnike se namreč priporoča, da take poskusne molže izvrše zadrugnim potom in v ta namen nastavijo posebne izučene mlekarje. Tako delajo na Danskem, Švedskem, Šlezvik-Holštanskem in v Algaju.

Mlekar pride določeni dan v hlev, nadzoruje molžo, vzame pravilno poskušnjo in jo pošlje na dotično preizkuševališče. Tako nima pesestnik nikakih sitnostij in s prav majhnimi stroški natančno izve, koliko so vredne posamezne živali. To mu je potem podlaga, na kateri zida in redi in goji naprej svojo živino.

Ako hočemo zvedeti koliko dobička imamo od kake krave, se moramo ozirati še na eno stvar in to je na način, kako za dotično žival izkoristiti krmo. Tudi v tem oziru se med posameznimi živalmi veliko večji razločki, kot se navadno misli. Ako pomislimo, da gre n. pr. od dušika v krmi okoli 81 ⁰/_o v gnoj in le kakih 16⁰/_o v mleko, da je pa dušik v mleku najmanj 4krat več vreden nego oni v gnoju, potem si lahko predstavljamo, da so za dobre krave dane tu obširne meje, v katerih morejo zdatno večje množine redilnih snovij v krmi spremeniti v redilno mlečno snov, nego — slabe krave. Za to so na Danskem Švedskem in v Šlezvik s poskusnimi molžami združili določevanje porabljene krme in so se ustanovila takozvana kontrolna (ali nadziralna) društva. Takih kontrolnih društev je na Danskem sedaj 250, vsako ima po 200 do 1000 krav. V teh kontrolnih društvih računajo vrednost krme po krmskih enotah in imajo za krmsko enoto 1 funt oljnatih pogač

ozir. 1 funt močnih krmil (žita v zrnji, zdroba). Ena taka krmska enota zaleže toliko kot 10 funtov pese ali 2—3 funte sena ali 10 funtov zelene krme itd., en dan paše je toliko kot 7—14 krmskih enot. Res da to ni kaka stalna ali fiksna vrednostna enota, toda za krave ene in iste črede ali ene pokrajine, kjer je krmljenje precej enakomerno, dobimo vendar popolnoma rabljive primerjalne številke. Pri enem izmed onih kontrolnih društev so našli, da so med 180 živalmi potrebovale najboljše 12 do 16 krmskih enot, najslabše pa 20 do 26 enot za napravo 1 funta putra. Za 1 kg putra, dobijo tamkaj po 2·48 K; najboljše krave porabijo v ta namen krme za 1·60 K, najslabše pa za 2·88 kron. Bile so pa tudi krave, ki so porabile za vsak funt putra samo 11 krmskih enot pa tudi nasprotno take, ki so potratile celih 40 enot, v pravem slučaju je bila proizvajalna cena (z ozirom na krmo) enega kilograma surovega masla 1·34 kron, v drugem pa 4·88 kron.

(Dalje sledi.)

Nov način molže po Hegelundu.

Po poročilu prijatelja g. Alfonza

Med deželami, ki imajo danes prvo besedo v mlekarstvu je pač Dansko na prvem mestu. Vže več nego pred sto leti so Danci izvažali veliko surovega masla; po nesrečni vojski leta 1864 si je zacelila Danska rane najbolj z visokim gospodarskim razvojem, posebno na polji živinoreje in mlekarstva. Vlada te težnje podpira z vso vnemo in resnobo in obrača pozornost celo na stvari, ki bi se utegnile zdeti komu malenkostne. Tako ustanovlja dve leti sem posebne molzne tečaje z namenom, da bi se pomnožila mlečnost krav vsled pametnega molznega načina.

Nek švedski živinozdravnik J. Hegelund je namreč veliko let poskušal, kako bi se dalo najbolje

mlestiti in je iznašel slednjič način, ki ima nasproti sedanjemu načinu molže marsikako vrlino.

Sedaj je Hegelund opustil svojo živinozdravniško prakso in deluje vže dve leti kot državni konzulent in voditelj molznih tečajev na kmetijski in mlekarški šoli v Ladelundu pri Brörupu. Ti tečaji trpe celo poletje, toda vsaki samo 6 dnij.

Na imenovani kmetijski šoli, (ki je pa, kakor večina sličnih zavodov v zasebni lasti) se vsako leto izobrazi do 70 mladih ljudi v gospodarstvu in mlekarstvu. Imajo na razpolago veliko posestvo z intezivnim gospodarstvom in izvrstno mlekarno, v kateri se vsaki dan predela okrog 5000 kg mleka, tako da imajo gojenci pač lepo priliko v mlekarstvu se praktično in korenito izobraziti. V vzornem hlevu gospodarske šole stoji okoli 30 molznih krav rdeče domače pasme. Za molzne tečaje so te krave na razpolago vdeležencem. L. 1901 se je teh tečajev vdeležilo 870 oseb, ki so se priučile novemu molznemu načinu. Obiskovalci so po največ Danci, pa tudi Islandci, Švedi, Norvežani in Finci pridejo.

Tečaj se prične s predavanji, ki se nadaljujejo po sledečem vzporedu:

Ravnanje in oskrbovanje molzne živine, reja v hlevu, krmljenje živine, lastnosti mleka in ravnanje z njim, določevanje tolšče, mlekarško bakterijoslovje, anotomični ustroj vimena, dosedanji molzni načini in na koncu Hegelundov novi način mlečve. Preidimo k molži sami!

Krma se poklada dolgo časa preje nego se molze. Glavni nagib za to je, da se zabrani škodljivemu senenemu prahu dostop v mleko, v kolikor je to mogoče, na drugi strani pa, da se živina s krmljenjem ne draži. Pri nas najraje krmijo ljudje neposredno pred molžo, da pride velikokrat skoro do boja med posameznimi

živalmi to tudi vemo in molžnje nikakor ne olajšuje.

V mnogih krajih je navada, da umijejo vime pred molžo, a Hegelund to ravnanje odločno zametava. Pri njem se vime samo obriše s suho bombaževu ruto, da se odstrani nesnaga in dlaka, ki se slabo drži.

Ako vime omivamo, odstranimo s tem plast tolšče iz njega, ki ima namen služiti vimenu v varstvo, tudi s tem raztopimo majhne delce nesnage, ki pride potem v večji množini v mleko, nego pri sukem brisanji vimena. Ako se molze na prostem, ima suho brisanje tudi še to prednost, da se občutljiva vimenska koža ne razpoka kar se v nasprotnem slučaju prerado zgodi.

Ko je vime očiščeno, se prične takoj molža. Najprej se izmolzeta obe desni četrtinki in potem obe levi. Molze se na ta način, da najprej palec in potem kazalec sisek krepko objame in stisne in neposredno na to se sklenejo po vrsti vsi drugi prsti. Vime se torej prazni s samim enakomernim pritiskom. Škropljenje seskov z mlekom, kakor je pri nas povsod navadno je pri tem načinu popolnoma nepotrebno in Hegelund ga tudi ne dovoljuje. S tem bi ravno zavrgli gori našete prednosti suhe molže. Natezanje seskov, kakor pri nas po navadi molzejo ženske, je vimenu škodljivo in naj se za to na vsak način opusti. Ravno tako ni Hegelundu po všeči molža s palcem.

Ko je na ta način molža pri kraju se prične pravo izmolzevanje. To obstoji iz cele vrste različnih prijemov, katere je treba videti in se vaditi v njih, ako se jim hočemo priučiti. Najpopreje objamem vime in sicer obe desni četrtinki od seskovih korenin navzgor z razprotrtimi prsti, ju stisnem in zmolzem, tako storim 3krat zaporedoma in nato prideta na vrsto obe dve levi četrtinki. Na to sklenem z obema rokama

oba desna seska, sunem krepko 2krat navzgor posnemajoč sesajoče tele — in iztisnem po tretjem sunku mleko, ki se je nabralo v mlečnem vodnjaku. Zatem ponavljam isto operacijo na levi strani. Zdaj se prične 3kratno masiranje (gnetenje prednje vimenske polovice na ta način, da vzamem vime na levem in desnem koncu med palec in ostale štiri iztegnjene prste in potegnem z roko mej krepkim pritiskom najprej proti sredi vimena in potem navzgor. Mleko, ki se je nabralo v šterni, se na to iztisne in ta coprnija še dvakrat ponovi. Ravno to se zgodi potem z zadnjo polovico vimena. Zdaj se ponavlja oklepanje obeh desnih seskov in 3kratni sunek navzgor, kakor smo gori popisali samo s to spremembo, da se seski vsakokrat sproti iztisnejo. Na to se isti postop ponovi pri levih sescih. Na koncu masiram vsaki četrto vimena posebej in iztisnem mleko, ki se je nabralo.

Celo vajeni mlekarji se čudijo nad množinami mleka, ki se dobijo po Hugelundovem načinu iz dozdevno popolnoma praznega vimena. Pri mlečnih kravah se dobi na ta način po $\frac{1}{2}$ do $1\frac{1}{2}$ litra mleka več na dan. Pa ne samo to, s Hugelundovo molžo se tudi krave v mlečnosti močno zboljšajo. Posebno pri novomolznih kravah je višji dohodek mleka znaten. Na podlagi primerjajočih poskusov je Hugelund nedvojbeno dokazal, da se je letoletna molža pri kravah zboljšala vsled njegovega načina za 15 odstotkov.

To je veliko, prijatelji!

S pametno molžo se delavnost mlečnih žlez znatno draži in pospeši. Vsaj je splošno znana prikazen, da dobimo v začetku molže zelo pusto mleko, čim dalje pa molzemo, toliko mastnejše je mleko. Na to moramo svoje ljudi opozoriti in ako vzamemo v različnih časih molže poskušnje mleka, se lahko sami prepričamo o različni vsebini tolašce v njem.

To se je zgodilo tudi v Ladelundu in mlekarji se niso malo čudili, ko se je pokazalo, da je imelo mleko, ki je priteklo v začetku molže samo $\frac{1}{2}\%$ tolašce, pozneje $3\frac{5}{10}\%$, mleko pa, ki je namolzel Hugelund, celih 9% tolašce. Pri naši običajni molžnji ostane velika množina in sicer ravno najmastnejšega mleka pri vsaki molži v vimenu in nam gre v zgubo.

Ako s Hugelundovo metodo povečamo letni mlečni dohodek za 15 odstotkov, je višji dohodek na surovem maslu še večji. Na Danskem so o izvrstnosti Hugelundovega načina popolnoma prepričani in si ga prizadevajo povsodi vpejljati.

V mnogih večjih gospodarstvih je navada, da gre po molžnji poseben mlekar od krave do krave, da jo še naknadno izmolže. To mlečnosti ne pospešuje, ampak ji je le v kvar.

Sadjarstvo.

O vrednosti sadjarskih zadrug.

Sadjarstvo spada gotovo med najvažnejše postranske vire kmetovalčeve, tega ne more pač nikdo zanikati; zato pospešujeta sadjarstvo i dežela i država precej izdatno, vendar pa moramo žalibog priznati, da nauki umnega sadjarstva le silno počasi prodirajo mej ljudstvo naše in da pravega napredka v tej smeri skoro ni. Posebno v krajih, ki imajo za sadjarstvo najugodnejše podnebne in talne razmere, v katerih bi bili sadni dohodki lahko izvrstni, ravno v takih krajih ravnaajo s sadjarstvom veliko preveč po mačehino in podcenjujejo pomen sadjarstva za domače razmere. In ravno danes, ko je tržna cena skoro vsem pridelkom močno pala ima ali bi vsaj moralo imeti sadjarstvo večji pomen, ker more vsaj deloma nadomestiti izgubo vsled znižanih cen poljskih pridelkov.

Ako se vprašamo, zakaj da se pri nas ne obrača na sadjarstvo ona pozornost in ljubezen, ki jo po svoji naravi zasluži in kakoršno uživa po drugih deželah vže davno, potem damo lahko dvojen odgovor: prvič je znanje sadjarstva mej nami še silno pomanjkljivo in drugič ni ravno pri sadjarjih o kakšni organizaciji niti govora.

Skoro na vseh gospodarskih strokah obstoja dandanes teženje gospodarskega združenja, s kojim se dosežajo tudi najlepši vspehi; zato bi morali tudi sadjarji stopiti skupaj k združenemu delu in v vsakem kraju ustanoviti sadjarsko zadrugo. Ako bi imeli v večini okrajev tako sadjarsko zadrugo, potem bi se mogle vse take zadruge zvezati v „osrednjo sadjarsko zadrugo“. So dežele, ki imajo vže davno take zadruge, kojih delo je padlo na rodovitna tla in katerim gre hvala za velik del sadjarskega napredka. Ako hočemo slediti v sadjarstvu dobri zgled drugih dežel, potem potrebujemo sadjarskih zadrug, ki imajo nalogo, pospeševati sadjarstvo v posameznih okrajih prav zistematično ali prav po gotovem načrtu, je razširjati in sadjarsko znanje trositi v ljudstvo.

Marsikdo mi morebiti poreče: saj imamo kmetijska društva in razne zadruge, ki tudi pospešujejo sadjarstvo.

Naš odgovor: Kmetijska društva imajo, ako hočejo vršiti svojo dolžnost, rešiti toliko obče kmetijskih vprašanj, da mora ostati sadjarstvo pri njih vedno le pastorek. Ako hočemo v tej lepi in koristni stroki priti kam naprej, treba nam je specialnih sadjarskih zadrug, ki služijo samo sadjarstvu.

Prav lepo nam našteva gosp. A. Winter, strokovni učitelj, korist takih sadjarskih zadrug za vsaki okraj:

1. Taka društva bi ponesla preskušene nauke kmetijskega sad-

jarstva mej ljudstvo. Vsako leto bi morala biti dva ali vsaj eden shod, na katerem bi imeli potovalni učitelji, dobri sadjarji, vrtnarji itd. teoretično-praktična predavanja. Taki shodi bi se vršili lahko večkrat v sadnih vrtilah članov, kjer bi se vršila ob enem praktična razkazovanja (demonstracije), ki bi služila pozneje v podlago pravilnega sadjarstva. Pri takih shodih bi se vneli živahni razgovori (debate), pri kojih bi bilo slehernemu svobodno povedati svoje mnenje in opazovanje.

Pri takih shodih bi se morala obravnavati pred vsem najvažnejša vprašanja iz sadjarstva: nakupovanje drevesc, njihova kvaliteta, saditev drevja, oskrbovanje in ravnanje z mladim drevjem, oskrbovanje starejših nasadov, gnojenje rez in pod. Ena najvažnejših točk, ki našemu sadjarstvu neizmerno škoduje, namreč nebrot sadnih vrst, bi se dala s skupnimi močmi najlažje udušiti. Mislimo si celo deželo razpredeno s celo mrežo sadjarskih zadrug, v kateri se sistematično deluje na to, da se zatire malovredne vrste in pomnožujejo in sadijo samo najboljše in najpripravnejše, potem bi ne trajalo dolgo in imeli bi velik, enoten saden vrt hvalevrednih vrst, s katerimi bi mogli tudi na trgu tekMOVATI; seveda vse te lepe sanje zahtevajo, da udje ne bi smeli držati rok križem, ampak bi morali zvesto sodelovati.

2. S pomočjo sadjarskih društev bi se tudi proti raznim škodljivcem mnogo vspešneje bojevali.

Večina kmetovalcev ne pozna niti življenja škodljivcev niti sredstev proti tem sovražnikom sadnega drevja, če tudi nam leto za letom uničijo boljši del naše sadne trgatve.

Kaj pomaga skrbnemu, umnemu in pridnemu poljedelcu, ako v svojem sadovnjaku zatira žuželke kakor: gosenice, hrošče, listne in krvave ušice itd., če pa

njegov vnemarni sosed, če pa cela ostala občina niti s prstom ne migne? Kaj nam pomaga v tem oziru najboljša postava, ako nima nad njo čuvati nihče ali pa nepoklicani organi, ki najbolj škodljivih žuželk niti ne poznajo? Kaj čuda, ako potem najbolj vnetemu upade pogum in mu zamrje veselje in ljubezen do sadjarstva.

Sadjarsko društvo pa, kojemu bi pripadal večji del občine bi lahko izpeljalo splošno pokončavanje škodljivcev in marsikakemu nepotrebemu žužku popolnoma zagrenilo veselje do sveta. Žuželke se še tako, če jih pokončavamo, preveč množijo, ako jih pa, kakor doslej, še božamo in negujemo, ali je potem kaj čudno, ako gre sadjarstvo vedno bolj rakovo pot?

3. Pridelano sadje bi lahko veliko bolje prodali.

Marsikdo poreče: V dobrih sadnih letinah sadja še prodati ne moremo. To je pač res v sedanjem gospodarstvu. Ako se pa naučimo saditi samo trpežne, izvrstne sadne vrste za prodaj in sadimo le malo vrst, potem ne bo treba skrbeti kam in po čem bi sadje prodali, ako pripeljemo na trg malovredne vrste, ki jih živa duša ne pozna in ki po navadi tudi niso veliko vredne, potem moramo prodajati za vsako ceno. Ako imamo pa v okraju malo, pa izvrstnih vrst, potem bomo mogli dodavati in ponujati sadje po vagonih in bomo dobili višje cene zanj. Ako bi imel n. pr. vsak ud le 200 kg kaselskega kosmača ali kanadske rejnete ali zlate parmene ali tofeljčkov ali mošančkarjev itd., potem bi zbralo lahko društvo s 100 udi vže 200 met. stotov, torej 2 vagona sadja skupaj. Ako pa proda vsak zase svojih 200 kg potujočim prekupcem, bo prodal jako slabo in sadjarstvo se mu ne bo izplačalo.

Ravno tako je v krajih, kjer se vse sadje po leti prepusti onemu, ki največ ponudi; tudi tu bo zaslužil oni, ki ima v svojem vrtu

samo eno trpežno sadno vrsto mnogo več od onega, ki je nasadil mnogo vrst, ki zore ob raznih časih.

4. Bi bila sadjarska društva sčasoma v stanu dati posameznim posebno vnetim udom male štipendije, da se izobrazijo v sadjarstvu in obišejo kak poseben sadjarski tečaj itd.

Na ta način bi prišla vsaka občina sčasoma do krdelca mladih, večjih sadjarjev, ki bi sadjarstvu lahko neizmerno veliko koristili. Majhne žrtvice bi pokazale društvu v kratkem zlati sad.

5. Društveni udje bi dobivali sadno drevje lahko cenejše in boljše.

Ako naročim sam nekoliko drevja, se kaj rado pripeti, da je vmes nekaj komadov druge vrste, ki jih nisem zahteval, vedno pa moram pri majhnem naročilu plačati vsak komad dražje nego takrat, kadar naroči društvo kar več sto drevja skupno. Onemu, ki veliko kupi se da vedno boljše blago in boljši kup. Ne glede na to se porazdeli prevoznina pri večjih naročilih na posamezne naročnike enakomerno, in na vsako drevesce pride manjši znesek, nego če kupim dotično drevje posebej. Ako bi tako okrajno društvo potrebovalo samo 500 drevesc za nasad in ako bi dobilo komad za 20 v. ceneje, si pri tem prihrani vže vsako leto 100 K, ki so le članom v korist. Pa tudi razne druge vrtnarske potrebščine, orodje in drugo, bi se dalo na skupni račun kupiti bistveno ceneje nego posamič.

6. Sadjarsko društvo bi z velikim vspehom pripravilo občinsko in državno upravo, da bi nasadile gole ceste in javne prostore.

Koliko tisoč sadnih dreves bi pač lahko krasilo naše ceste in občinske prostore, kojih pridelek bi bil nov, znaten vir za državo in občino. Posameznik pri dotičnih faktorjih ne opravi nič, pač pa društvo, ki obsega celo deželo.

7. S pomočjo sadjarskih društev bi bolje izkoriščali pridelano sadje.

O tem smo deloma že govorili v točki 2., pa tudi slabo, skoro zavrženo sadje bi lahko skupno dobro izkoristili. Kupili bi le na skupen račun sadne mline in stiskalnice in bi spremenili malo vredno blago v hvaljen sadni mošt, ki bi nam pomagal zatirati vražjo šnopsovo kugo.

8. Z napravo sadnih razstav bi zanimanje za sadjarstvo bistveno povzdignili.

9. Bi sadjarska društva proti naredbam, ki so v škodo sadjarstvu, nastopala skupnim potom z velikim uspehom.

10. Bi sadjarska društva sama na sebi, posebno pa z obilnimi nasadi obenem krepko podpirala čebelarstvo, ker je ravno naše sadno drevje izmed najboljših medenih rastlin.

Država in dežela sta vže davno zapopale važnost sadjarstva, ki ga krepko pospešujeta. Dokler se pa sadjarstvo ne bo splošno umno in namenu primerno negovalo, toliko časa bo in mora izostati sleherni vspeh.

V naše namene pa potrebuje neke organizacije, ki služijo samo sadjarstvu in ga v vsakem oziru krepko pospešuje. Centralne postaje za prodajo sadja napravimo potem, ko bo dovolj sadja.

To bi bila le nekakošna slika bodočnosti, ki se pa grozovito malo prilega prežalostnim današnjim razmeram v sadjarstvu. Vendar bi lahko dosegli mnogo, ako bi resno hoteli, namreč na podlagi skupnega dela — z ustanovitvijo mnogoštevilnih sadjarskih zadrug!

Splošno.

Opeka in predpogoji njenega izdelovanja.

(Napisal F. Videnjak.)

Najzaneslivejše poskušnje in ob enem najboljši pregled čez posamezne zemeljske sklade pa do-

bimo, ako napravimo sicer precej drage rudosledne jame v dolžini 2 m in širini 1 m. Pri tej velikosti rudoslednih jam lahko izkopljemo še glino do globočine 3 metrov, ako hočemo pa kopati še globeje, ni treba družega kot povečati rudosledno jamo in odstavkoma delati globlje. Da ne smejo biti stene jame vže precej od začetka prestrme, da ne pospo delavcev, je samoumevno.

Vže sam tip in pogled pove nekoliko izurjenemu, koliko je vredna izkopana glina. Pred vsem moremo s tipanjem poskušati, je li glina suha ali mastna t. j. ali se da nekoliko povlačena (zmočena) s prsti lahko gnesti in zvijati ali z drugimi besedami, če je plastična, ali pa če je tako kratka in krhka, da se prerada drobi vsled premajhne sprijemljivosti. Oko nam dalje presoja čistoto materiala, posebno je treba paziti na to, je li se nahajajo v njem kosi apna ali ne. Ako najdemo notri sumljive vozle in kamence, potem jih je treba preskusiti, od kodi so doma. Nekaj takih kamenčkov vržemo v razredčeno ali stanjšano solno kislino, da se prepričamo, je li imamo opraviti z apnom, najnevarnejšo primesjo gline ali pa morebiti samo z nedolžnim kamenjem kot je kremen in dr. Ako v tekočino vrženi kamen krepko zašumi in dela pene v solni kislini, dalje če kislina kamen polagoma povživa, potem je navzočnost apna dokazana. Ako se taki kamenci nahajajo v večji množini, potem storimo najbolje, ako tako glino pustimo kar pri miru in si poiščemo čistejših naplavin. Še le v skrajnem slučaju, ako boljšega materiala absolutno ni dobiti, bomo posegli po glini pomešani z apnom.

Kadar se nam dozdeva, da smo našli pripraven material, potem je treba napraviti poskusno opeko katero damo žgati v kako poljubno opekarno na roko, morajo biti tudi poskusne opeke narejene

na roko. Pri tem ko sušimo opeko deloma na prostem v zaprtih prostorih, imamo priliko opazovati, kako se obnaša naša glina med sušenjem. Ako opeka (ozir. glina) močno gine, t. j. ako mej sušenjem izgubi več nego 6 odstotkov svoje dolžine, je to znamenje, da je glina zelo mastna in mi smo prisiljeni, da se ozremo po kakem pripravnem materialu, da jo naredimo bolj suho. Pri tem nam najbolje služi pesek, ki nima v sebi nič apna in bolj suhe gline same. Ako bi se pa pokazalo, da glina skoro nič ne izgine, je to znamenje, da je material zelo suhoten in v tem slučaju moramo posebno ako hočemo proizvajati boljše fabrikate, primešati ji mastnejše gline ali pa smo primorani en del surovega materiala spirati.

Ako nameravamo delati opeko s stroji, potem moramo tudi poskusno opeko napraviti s strojem. Ako stroja še nimamo, potem pošljemo $\frac{1}{4}$ do $\frac{1}{2}$ kubikmetra gline v kako špeciјelno tvornico za stiskanje opeke in damo tamkaj narediti poskusno opeko. Ako bi ne bilo v bližini nobene peči za opeko, potem se obrnemo na bližnjega pečarja, ki nam preskrbi žganje opeke.

Za boljše blago in pa za večje naprave, iz katerih hočemo prodajati opeko v veliki množini, se priporoča poslati poskušnjo v za ta namen prirejen kemijski laboratorij, da dobimo od njega potrdilo o rabnosti najdenega materiala.

O zahtevah, katere stavimo na dobro glino za opeko in o načinu, po katerem izvemo, jeli glina odgovarja tem zahtevam, se izraža „Kemijski laboratorij za opečno obrt v Berlinu“ tako-le:

Dobra opečna glina mora pri pravilnem izdelovanju dati zelo trpežno opeko nasproti vsem vremenskim izpremembam. Naravna barva in vnanji pogled sta za dobroto kake ilovice le majhnega pomena,

ker se iz teh okoliščin še ne da izvajati nikakoršne posledice ozir njene vporabljenosti.

Dobra, za izdelovanje opeke pripravna ilovica mora biti brez vsakih zrnastih primesij in mora biti, dovolj zmočena, toliko tvorna ali obrazna, da moremo iz mehke mase napraviti opeko z ostrimi robovi, ki pri počasnem sušenju ne napravi nobenih razpoklin in se tudi na nobeno stran ne razpotegne. Po žganju mora imeti opeka ravne robove, lep žvenk in ne sme biti preveč porozna ali lunknjčava.

Ako ima ilovica tudi debelejšje primeske, je zavoljo tega še vedno lahko rabljiva: v takem slučaju se moramo le prepričati, je li ti primeski vplivajo škodljivo in jih bo treba pred izdelavanjem opeke odstraniti, ali pa je morebiti dovolj, da te primeske zdrobimo in jih tako napravimo neškodljive.

Da se poučimo o množini in o kakovosti bolj debelih primesij, si vzamemo iz ilovice neko poprečno probo ali poskušnjo, jo posušimo stehtamo in na to spiramo z vodo. Najbolje gre to izpod rok, ako omeščamo ilovico v topli, še boljše v vroči vodi. Celo zmes pustimo nekoliko časa pri miru, potem pa jo mešamo s ščetinastim čopičem, da se napravi blato, katero vlijemo na mrežo, ki ima 900 zank na kvadratnem centimetru, to pa za to, ker skušnija uči, da oni delci, katerih to sito ne more zadržati, niso škodljivi. Zrna, ki ostanejo na situ, izpiramo tako dolgo s svežo vodo, dokler ta ne teče čista skozi. Ostanek na situ se potem posuši, stehta in potem v ozir rudninske kakovosti natančneje preskusi. Ako pokaže poskušnja samo navzočnost kremenjaka, živca, granita, ilovnatoga škrlja, sadrinih kristalov, žveplena kršca in ogljikovo kislega apna, potem večinoma ne bo treba ilovice niti izpirati in zadostuje, da se primesi zdrobe ali izločijo z ilovnatim čistilnikom. Izpirati

pa je potreba tedaj, kadar se nahajajo izpirljivi drobci v večji množini in jemljejo glini obrazljivost ali plastičnost.

Ako najdemo v zastankih na situ žvepleni kršec ali sadrine (mavčne, gipsove) kristale, potem se je izpiranju skoro nemogoče izogniti, ker obe imenovani snovi podoba in trpežnost žganega blaga močno poslabšujeta. Ako se nahajata žvepleni kršec in mavčni kristali samo v koscih nad lešnikovo velikost, potem je dovolj, ako gre ilovica skozi čistilnik za glino, ki odstrani vse večje kosce.

Ako se nahaja v ilovici kalcijev karbonat ali apnenec v koscih ali zrnih, tedaj je potreba določiti, v koliko se da primešano apno po žganju še ogasiti. Četudi ogljikovo kislino apno v fini primesi za izdelovanje opeke ni škodljivo, dokler njegova množina ne stopa veliko nad 30 odstotkov, vendar v večjih koscih ali zrnih lahko vpliva pogubno na žgano opeko, seveda pod tem predpogojem, da ni izgubilo z žganjem svoje vgasljivosti, da torej ni mrtvo žgano. Ako se to ni zgodilo, tedaj se vgaša na prostem ležeče apno mej povečevanjem svoje prostornine polagoma sicer, toda s toliko silo, da se žgana opeka razpoči. Vgasljivost apnenih zrn odvisi od visokosti toplote v opekarski peči dalje pa tudi od čistote apnenih kosov.

Da preskusimo vgasljivost primešanih apnenih kosov v ilovici, zmešamo zastanek od izpiranja 720 odstotkov ilovice, ga posušimo in potem pri raznih toplinah žgemo. Take poskusne kamene hranimo, da se prepričamo o pogubnem učinku apna, na kakem prav vlažnem kraju. Ako ne pokažejo ti kameni v 8—14 dneh nobene izpremembe, nobenih razpok ali odkrušenih delcev, potem apno ni več vgasljivo, tedaj neškodljivo. V tem slučaju smemo opustiti izpiranje apnenih delov in se zadovoljiti s tem, da jih samo zdro-

bimo. Če pa oni kameni na vlažnem zraku razpadejo, potem moramo ilovico izpirati. Mnogokrat se pokaže, da sicer razpadejo kamni, žgani pri nizki toplini, ne pa oni, ki so bili močnejše žgani; iz tega sledi, da moramo opeko žgati pri višji temperaturi, ako jo hočemo napraviti trpežno, ker je v tem slučaju zrnasto ali koscasto apno postalo neškodljivo.

Za izdelovanje opeke pripravna ilovica mora dati, omeščana z vodo, obrazno ali tvorilno maso katero moremo, kakor smo gori vže omenili, pretvoriti v ostrorobate opeke. Ilovica, katera se da predelavati na vrvi stiskalnici, je boljše od one, ki tega ne dopusti.

Sveže narejena opeka se ne sme raztegovati, kriviti ali razpokati ako zabranimo prepah in prehitro izparivanje. Okrajšanje med sušenjem ne sme presegati 6 odstotkov, okrajšanje določimo na ta način, da zmerimo notranjo svetlobo tvorila (modla) in pa posušeno opeko. Razlika obeh dolžin nam pove okrajšanje opeke vsled sušenja. Ako kaka ilovica pri sušenju izgine za več nego za 6 odstotkov, potem jo je treba narediti bolj pusto; izvolitev materijala je največje važnosti za dobro opeko. Najboljše so take snovi, katere se vsled žganja niti ne povečajo, niti ne pomanjšajo.

Katera zmes da je najbolj pripravna, to dobimo najpreje z raznimi poskusi, ko mešamo ilovico s pustimi snovmi v različnih razmerjih in predelamo dotično zmes v opeko. To pustenje pa ne sme iti nikdar tako daleč, da bi vsled tega trpela tvorilnost ilovice.

Suha opeka iz naravne ilovice se ne sme zdrobiti ako jo obtežimo s 15 kg na vsaki cm². Njena površina mora biti čisto barvana in na robovih ne sme biti nobenih barvastih sprememb. Ako take nastopijo, potem se nahajajo v ilovici raztopnine soli. Natančnejša preiskava nam pove, kako bi se dale take soli napraviti neškodljive.

Polagoma žgana, ne sme suha opeka pokati. Žgana opeka mora imeti jasen zvenk in tiščalno trdnost vsaj 100 kg za cm^2 . Luknjičavost ali vpojnost za vodo naj bi ne presegala 15 odstotkov teže, tudi površje žgane opeke mora biti čiste barve in ne kazati nikakih lis. Take izvirajo večji del od raztopljivih solij in se opažajo večinoma vže pri sušenju (še ne žgani) opeki, dasi tudi jih neizšolano oko tu največkrat ne opazi, dočim so na žgani opeki te lise dosti jasnejše. Lis provzročanih vsled solij pa ne smemo zamenjavati z onimi, ki nastanejo vsled slabega žganja.

Ako žgana opeka votlo doni, potem ni trpežna, votli don prihaja od tod, ker ima ilovica preveč peska primešanega ali pa ona snov, s katero smo mešali premastno ilovico ni bila primerna.

Zginenje ali zmanjšanje ilovice med sušenjem in žganjem imenujemo celotno zmanjšanje: to ne sme presegati 12 odstotkov, ako nočemo imeti pri fabrikaciji raznih težav kot posledico. Ako presega zmanjšanje pri žganju samem 8 odstotkov, potem imamo pri žganju gotovo sitnosti. Materijal, ki le malo izginja je pri sicer enakih okoliščinah boljši od onega, ki se zelo zmanjšuje. Večkrat opažamo, da se opeka po žganju ni zmanjšala v prostoru, ampak povečala. To opazujemo navadno pri takih ilovichah, ki imajo veliko peska v sebi. Vzrok naraščanju je ravno pesek, ki ima to lastnost, da se vsled žganja poveča v prostoru. Zvečanje opeke znaša do 2 odstotka. Taki materil je kljub naraščanju med žganjem vendar le dober materil za opeko.

Ilovica, ki predelana v opeko kaže po žganju gladko površino, ki ima tiščalno trdnost najmanj 200 kg na cm^2 in koje luknjičavost ne presega 4—10 odstotkov, smatramo lahko kot popolnoma pripraven materijal za slepilno kamenje. Luknjičavost dolo-

čimo na najbolj priprost način tako, da opeko takoj iz peči stehamo in pustimo potem 24 ur ležati popolnoma pod vodo. Nato opeko zopet stehamo; težni prirastek nam pove višino luknjičavosti.

Za strešno in zarezano opeko rabimo ilovico tedaj, kadar je tako obrazljiva, da rada vsprejme željeno obliko. Za klinkarje (trda opeka za lepe, pisane tlakove) se priporoča ona ilovica, pri kateri ležita klinkarska toplina (to je ona vročina, pri kateri se nekateri delci opeke na površji stope in na ta način prevlečejo celo opeko z nekakšno glazuro) in pa topišče najmanj za 5 Segerjevih stožcevih števil narazen. Ilovica za kameno snov se mora gosto žgati med 1. in 8. Segerjevim stožcem in imeti topišče, ki leži zgorej nad 15. stožcem. Ilovica za porcelan mora imeti pri Segerjevem stožcu 10—15 belo žgalno barvo. Neizgorljive imenujemo one ilovice, kojih topišče je najmanj pri 26. Segerjevem stožcu. Dobre neizgorljive ilovice se tope nad 31. Segerjevim stožcem, boljše nad 33. in najboljše nad 35.

Razven dovoljne množine porabnega surovega materijala ilovice, snovij za pustenje itd. se je treba pri napravi nove opekarne dobro ogledati, je li nimamo tudi na razpolago dovoljno množino vode. To je glavni pogoj. Vse eno ali delamo na roko ali s stroji, pri obeh se potrebuje za izdelovanje opeke precejšna množina vode. Po tem, je li ima ilovica več ali manj vode v sebi in po načinu proizvodnje se suče potrebščina za 1000 kosov opeke nad 200 in 500 litri vode. Ta množina se znatno poviša, ako je treba ilovico spirati, v tem slučaju poskoči na dvakratno in trikratno množino ilovice, ki jo je treba spirati.

Na drugi strani se moramo pa zopet skrbno čuvati, da ne napravimo opekarne na prenizko ležečem, vlažnem kraju, kajti pri visokem vodnem stališču se opra-

vilni stroški pri peči in pri dobivanju ilovice, močno zvečajo.

Še na eno reč bi opozarjali, na katero se je pri izvolitvi mesta za stavbo ozirati, namreč na odvozna pota in na dovažanje kuriva.

Neposrednja bližina kolodvora ali kake plovne reke je tu zelo želeti, prvič moremo na ta način gotovo blago naravnost tvoriti da ni treba nič prekladati in se nič ne pobije, na drugi strani je pa naravnostno dobivanje blaga iz bližnje postaje velika dobrota. Če bi bilo vsled tega treba dovažati surovi materijal, je to vendar razmeroma manjšega pomena, ker se ta transport lahko vrši vsak letni čas in se da s pomočjo ozkotirne železnice izpeljati prav po ceni, tako, da je to še vedno cenejše, nego prevažanje goriv in žganega blaga v daljavo.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 44.: J. B. v D. Letos sem nasadil za poskušnjo okolo 50 ameriških trt, ki se prav dobro sponašajo. Sedaj pa ne vem, bi li zasadil z ameriškami še ves ostali prostor med starimi trtami ali bi opustil ter istega o priložnosti zrigolal? Raste in rodi ameriška trta tudi v nezrigolanem svetu?

Odgovor 44.: Ameriške trte med domače saditi Vam nikakor ne priporočamo, ker na ta način ne morete priti nikoli do pravilno zasajenega vinograda; vsako obdelovanje je otežkočeno in če zemlja ni enakomerno in pravilno zrigolana, zaostanejo take trte v rašči. Najbolje je toraj, da dotični prostor za sedaj na miru pustite oziroma da ga dobro zagnojite ter eventualno z deteljo posejete in da ga potem o priložnosti pravilno t. j. na 1 m globoko prerahljate ter lepo v vrstah po najmanj 1·20 m v kvadratu s cepljenkami ali z ameriškimi trtami zasadite, katere potem na mestu nizko pri tleh požlahtnite.

Hranilnica in posojilnica v Marezigah pri Kopru

ima mnogo pristnega črnega vina liter od 15 do 20 kr. in Refoška liter od 20 do 23 kr., prosto postaja Trst ter vabi konsumente za nakup.

Priporočila se: Vzajemna zavarovalnica proti požarnim škodam in poškodbi zvonov.
Edini domači zavod te stroke: Ljubljana, Medjatova hiša.

Kmetijsko društvo v Gorjah pri Bledu na Gorenjskem

ima na prodaj železne izdelke kakor: sekire, krampe, capine, lopate, živinske zvonce prav lične in dr.

Oglas iz Istre! „Gospodarsko društvo“ v Pazinu posreduje pri kupovanju vina. Opozorujejo se na to trgovci z vinom. Društveni urad je v hiši predsednika dr. Kureliča.

«**Gospodarska Zveza**» priporoča svojim članom: Hudaklinov meh za žvepljanje trt. Žvepljalnik „Rex“ najnovejši sistem. Škopilnice za galico. Kose, vsake velikosti, cene, pa dobre.

V Buzetski občini v Istri je še do 18.000 htl. črnega in 28.000 htl. belega vina na prodaj. P. t. gostilničarji in drugi interesentje naj se obrnejo na županstvo v Buzetu ali pa na tamošnje društvo za „štednjo i zajmove“, katero posreduje prodajo neposredno od producenta.

Salame ogrske 1-70 gld., domače iz šunkna 1-20 gld. domače 1 gld., dunajske 80 kr. Šunka brez kosti (Rollschinke) 90 kr. in 1-10 gld., suho meso 70 kr., suha slanina 70 kr., glavina brez kosti 40 kr. kilo, velike kranjske klobase po 18 kr. in drugo pošilja od 5 kil naprej po povzetju in sicer le dobro blago Janko Ev. Sirc v Kranju. (150) 12-4

Trgovina in obrt.

Trgovina.

Trgovske novice.

Obdačevanje avstrijskega blaga na Ogerskem. „Zveza avstrijskih industrijcev“ sklenila je zapričeti energično postopanje proti načinu obdačevanja avstrijskega blaga na Ogerskem. Stopila je v dogovore s trgovinskim ministerstvom ter pozivlje vse trgovce, ki tržijo z Ogersko, da ji naznanijo, koliko blaga izvažajo na Ogersko in kako se isto obdačuje.

Novi nemški colninski tarif. Posvetovanja o novem nemškem colninskem tarifu le počasi napredujejo, ker se v dotični komisiji preveč govori, in se zatorej ne more s sigurnostjo povedati, kedaj konča komisija svoje delo.

Razstava v Tešinu ob Labi. V Tešinu ob Labi otvorili so slovesno dne 17. julija letos obrtno, industrijsko in poljedelsko razstavo.

Mejnarodni trgovski kongres. Tak kongres vršil se bode v času od 26.—30 avgusta letos v Ostende v Belgiji. Obravnavalo se bode o trgovskih pogodbah in tarifih, o pravnih razmerah glede tvrdk, o zavarovanju za slučaj starosti in onemoglosti.

Obrt.

Obrtne novice.

Štetje obrtnih obratov. Na Dunaju so uže dokončali štetje obrtnih obratov. Našteli so 106.586 obrtnih obratov in 29.050 delavcev na domu. Največ obrtnih obratov ima 2. dunajski okraj, najmanj 11. in 19. okraj. Največ delavcev na domu je v 16. najmanj v 1. okraju.

Dunajski črevljarji. Mojsterska blagajna dunajskih črevljarjev ima aktiven saldo v znesku 179.392 K 22 h. Bolniška blagajna za učence ima premoženja 14.073 K 97 h. Črevljarska zadruga dunajska dosegla je tudi razne olajšave za tiste svoje člane, ki se hočejo vdeležiti razstave v Petrogradu kot razstavljalci.

ZADRUGA

Podpredsednik „Gosp. Zveze“ č. g. duh. svetnik J. Šiška prejel je sledeče pismo:

Velečastiti gospod svétnik!

Počastujem se Vam, kot podpredsedniku „Gospodarske Zveze“ naznanjati, da odložim mesto „Zvezinega“ predsednika.

To storim po resnem vsestranskem prevdarku.

Jaz sem politično zelo prononsirana oseba. To okolnost so nasprotniki zadrugnega gibanja zlorabljali, trdeči, da je „Gospodarska Zveza“ pod mojim predsedstvom politično bojevno društvo. Vem, da to nikdar ni bilo res, toda videz je govoril za nasprotnike, ker je težko, osebo ločiti od politike. Znano Vam je, da sem

iz tega vzroka že davno gojil misel, odpovedati se „Zvezinemu“ predsedstvu. Toda tega nisem mogel storiti, dokler je obstajala nevarnost, da nasprotniki moj odstop zlorabijo zoper zadrugno organizacijo, češ, da se odtegujem odgovornosti za moje lastne ustave.

Ta nevarnost danes ne obstoji več. Ministerstvo je na našo lastno prošnjo prouzročilo temeljito revizijo naše zadrugne organizacije po dveh prvih zadrugnih strokovnjakih Avstrije. Sijajni uspeh te revizije je znan. In v posledici tega vspeha je vlada krenila na pot krepkega, državnega sodelovanja in tudi gmotnega podpiranja „Zvezinega“ stremljenja na polju

kmetskega zadrugništva. S tem je po večletnih krutih bojih osigurana zmaga zadrugne ideje mej Slovenci.

Dobi krutih bojov ima slediti sedaj doba mirnega vsestranskega zadrugnega dela. Zadrugno organizacijo treba sedaj razširiti, še bolj pa uglobiti in očistiti vsega nezdravega ali neumestnega. Še bolj nego dosedaj mora v ospredje stopiti zgolj gospodarski značaj naše organizacije. V „Zvezinem“ krogu naj se domač čuti vsak odkrit prijatelj zadrugne ideje naj si pripada kateri koli stranki v političnem življenju.

Zato je zame prišel čas, da odstopim od „Zvezinega“ pred-

sedstva, to tem bolj, ker se je politični boj v naši deželi v zadnem času še poostiril in vse na to kaže, da gremo v dobo političnih viharjev, kakršnih naša dežela še ni doživela. Moja dolžnost veli, da v teh viharjih političnih bojih stojim v prvi vrsti! Zelo ume- stno je toraj, skoro neobhodno po- trebno, da vodstvo zgolj gospodar- skega društva položim v druge roke. Umevno je, da je doslej marsikojega političnega nasprot- nika predsodek proti moji osebi gnal morebiti v združništvu sov- ražni tabor. Temu, kolikor je od mene odvisno, v bodoče ne bodi več tako. Niti predsodki naj v bodoče več ne zapirajo u- hod v veliko združno organiza- cijo, ki bodi prijazen in prostoren dom vsim produktivnim stanovom dežele in naroda!

Razume se pa, da Vam bom s svetom in dejanjem tudi v bodoče vsikdar na razpolago, kadarkoli bode „Zvezino“ vodstvo to zahte- valo.

Sprejmite konečno, velečastiti gospod, izraz mojega najodlične- jega, izkrenega spoštovanja!

V Toblachu, dne 23. julija 1902.

Dr. Ivan Šusteršič l. r.
državni in deželni poslanec.

Občni zbor „Gospodarske Zveze“.
(Konec.)

Promet se je pomnožil posebno pri trgovcih z deželnimi sadeži. Poskočil je od prejšnjega leta za 1,262.705 K.

Žreb je odločil, da izstopijo letos iz odbora gg. A. Belec, Fr. Jaklič, I. Kromar, dr. E. Lampé, dr. J. Pavlica, Iv. Stele, dr. Vi- ljem Schweitzer, V. Šubic, dr. D. Trinajstič in Fr. Tršar. Bili so vsi zopet izvoljeni, samo namestu bolehnega g. dr. Pavlice in mesto umrlega odbornika Al. Berganta gg. Dermastja in Tom. Rožnik.

G. revizor Pelc je poročal o delovanju revizijskega odseka, o

razvoju združne organizacije in o vprašanju ustanovitve združnih domov.

Revizija je silno potrebna, in „Gosp. Zveza“ stori vse, da jo po možnosti natančno vrši. Delo je velikansko pri tej obilici dru- štev. Lani je g. Pelc revidiral 32 posojilnic. Odslej bo treba gledati, da se vsako leto revidira večje število posojilnic. Lani se je pri vseh kmetijskih društvih vpeljalo enotno knjigovodstvo, in vršila sta se dva poučna kurza.

Ko je g. Pelc opozoril, kako se naj varujejo združniki običaj- nih napak pri posojilnicah in kmet. društvih, je podal

Pregled združništva na Slovenskem.

Dejansko združno gibanje se je pričelo med katoliškimi Slovenci še le leta 1894.

To leto bila je prva raiff. po- sojilnica zasnovana na slovenskih tleh in sicer na Kranjskem v Tr- novem pri Il. Bistrici.

Kakor se je pa pozno pričelo, tako se je pa hitreje razvijalo in so se naslednje raiff. posojilnice ustanovile kakor sledi:

Dežela	Ustanovno leto								Skupaj konec l. 1901
	1894	1895	1896	1897	1898	1899	1900	1901	
Kranjsko	1	12	9	6	8	5	8	12	61
Štajersko	—	—	—	—	1	3	—	1	5
Koroško	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Primorsko	—	—	—	3	6	3	3	—	15
Istra	—	—	—	1	2	7	6	1	17
Skupaj	1	12	9	10	17	18	17	14	98

Izmej 61 posojilnic na Kranj- skem imelo je 59 posojilnic (ker od dveh ni bilo še mogoče dobiti podatkov) skupaj sprejemkov kron 5,514.016·33, izdatkov pa kron 5,371.594·98, tedaj skupnega pro- meta kron 10,885.611·31.

Stanje hran. vlog znašalo je kron 6,413.113·20, stanje posojil znašalo je kron 5,317.458·90, stanje izposojil znašalo je kron 592.376·66, stanje naloženega de- narja pa kron 1,395.330·34.

Članov imelo je teh 59 poso- jilnic 11.173, koji so imeli na de- ležih uplačano kron 25.121·26.

Čistega dobička bilo je skupno v letu 1901 kron 27.978·94, re- zervni zaklad pa je znašal krón 110.970·11.

Glede drugih dežel ni nam še danes mogoče podati enakih po- datkov kakor zgoraj, ker nam niso v večini še poslale rač. za- ključkov.

Poleg teh raiff. posojilnic pa je obstalo konec leta na sloven- skem ozemlju več drugih poso- jilnic in sicer:

Kranjsko	43 + 61 raiff.	= 104 den. zav.
Štajersko	42 + 5 „	= 47 „ „
Koroško	20 + — „	= 20 „ „
Primorsko	17 + 15 „	= 32 „ „
Istra	9 + 17 „	= 26 „ „
Skupaj	131 + 98 raiff.	= 229 den. zav.

Izmej teh 229 posojilnic bilo jih je član „Gosp. zveze“ konec l. 1901 = 102 in sicer:

Kranjsko	61 raiff., 6 drugih,	skupaj 67
Štajersko	5 „ 4 „	9
Primorsko	13 „ 3 „	16
Istra	8 „ 2 „	10
Skupaj	87 raiff., 15 drugih,	skupaj 102

ako odštejemo tedaj od vseh de- narnih zavodov 229 proč v zvezi stoječe 102, jih ostane še izven zveze 127 in presega število onih izven zveze one v zvezi stoječe le za 25, kar je jasen dokaz, da uživa „Gosp. zveza“ v kljub ved- nemu blatenju tudi med posojil- nicami največje zaupanje.

Poleg tega pa se je na Kranj- skem nahajalo konec l. 1901 še 77 raznih drugih zadrug in sicer:

- 30 kmetijskih društev,
- 16 konsumnih društev,
- 16 mlekarških zadrug,
- 3 stavbinska društva,
- 2 društva postreščkov,
- 1. zavarovalnica proti požaru.
- 1 zavarovalnica za govejo ži- vino.
- 1 lesna zadruga,
- 1 trtorejno društvo,
- 1 vinogradsko društvo,
- 1 železoobrtna zadruga,
- 1 mizarska zadruga,
- 1 narodno-gospodarsko društvo,
- 1 surovinsko društvo čevljar- ske obrtne zadruga.

Od teh bilo je vpisanih kot člani pri „Gospodarski zvezi“ 42 in sicer:

- 29 kmetijskih društev,
- 6 konsumnih društev,
- 3 mlekarske zadruge,
- 1 železoobrtna zadruga,
- 1 vinogradniško društvo,
- 1 stavbeno društvo in
- 1 mizarska zadruga.

Poleg teh pa je bilo še vpisanih v zvezo 7 raznih zadrug iz Štajerske, 5 iz Primorske in 3 iz Istre, skupaj 15 raznih zadrug, prištevisi zgornjih 42, je tedaj 57 raznih zadrug.

Bilo je tedaj konec leta 1901 vseh zadrug članic: posojilnic 102, raznih drugih zadrug 57, skupaj 159 zadrug.

G. Pelc je sestavil tudi primerjajoč narodno-gospodarski zemljevid, kateri nam kaže gospodarsko organizacijo na Slovenskem. Ta zemljevid bo izšel kmalu in ga priporočamo vsem v natančno proučevanje.

Zadruga in trgovina.

Gospod Rozman poroča o trgovskem delovanju „Gospodarske Zveze“. Zveza stori vse, da ustreže članom. Pri tem se morajo pa člani tudi nje držati. Predno se obrnejo drugam, naj vedno vprašajo pri „Zvezi“. „Zveza“ ima take trgovske ugodnosti, da lahko nudi članom vse, kar dobe drugod. Na razpolago ima kapital in širne zveze. Naj se ne dajo člani zbežati od nasprotnikov po slučajno in umetno znižanih cenah pri posameznih stvareh, za katere se potem na drug način z obrestmi oškodujejo. Zgodi se, da kaka trgovska tvrdka večkrat izkazuje ugodnosti posameznim zadrugam, a v celoti izpodkopa zadržno misel. Od takih se je treba osvoboditi. Varujejo se naj zadruge agentov, ki hodijo okoli. Reelne firme stopajo v dotiko in se vežejo direktno z „Gospod. Zvezo“ in ne pošiljajo agentov okoli.

Zadržna trgovina ima veliko prihodnost. Tega nas uče zgledi na Nemškem, kjer se družijo posamezne zadruge v deželne zveze, te pa v veliko državno zvezo. Hamburška zveza je svoj promet zvišala lani od 7 milijonov na 15 milijonov mark — dokaz, kako v najbolj trgovsko izobraženih in usposobljenih krogih raste zadržna ideja.

Zadržni trgovci se pridno oklepajo „Zveze“. Vsega prometa je imela „Gospodarska Zveza“ dve tretjini s trgovci in samo eno tretjino z zadrugami, dokaz, da trgovci bolje izprevidevajo korist „Zveze“, kakor zadruge. Zato je nujna dolžnost vseh, da v zadrugah bolj goje pravega zadržnega duha, ki je duh skupnosti in medsebojne podpore, ne pa duh cepljenja in razdružitve. „Zveza“ je poslala uslužbenca tudi v Pariz študirat trgovske razmere, in se razširja tako, da bo ustrezala vsem zahtevam.

Gospod Rozman je povdarjal, da bi bilo dobro, če bi se zastopniki raznih zadrug večkrat shajali, da bi imeli nekake „borzne dneve“ in se pomenili o blagu in njega cenah. K sklepu priporoča red po trgovinah.

Lesna zadruga.

G. Žumer poroča potem o ustanovitvi lesne zadruge.

V prvi seji na dan obč. zbor se je odsek konstituiral: Predsednik gospod Demšar, tajnik Krek.

Drugo sejo je imel odsek 2. dec. 1901. Navzoči so bili gg. predsednik Demšar, tajuik doktor Krek, Stanovnik in Žumer.

Vsestranski se je pojasnilo gozdno vprašanje v naši domovini in povdarjalo, da so dozdej silne pomanjkljivosti:

- a) glede na gojitev gozdov;
- b) glede na varstvo gojzdov;
- c) glede na trgovino z lesom.

Glede na gojitev gojzdov se je soglasno zatrjalo, da je premalo strokovnega znanja v tem

oziru. Skrajno potrebna bi bila knjiga o umnem gozdarstvu. Dr. Krek je že o tem govoril tudi z odborom „Mohorjeve družbe“. Ta bi tako poljudno pisano knjigo rad izdal; treba je pisatelja. Išoč takega moža, šele vidimo, kako revni smo na strokovnjakih v gozdarstvu. Naj misel tu sprožena prodere v javnost in najde kje prijatelja našega kmetskega stanu, ki bi bil sposoben in voljan posvetiti svoje moči taki knjigi.

Glede na varstvo gojzdov je treba temeljitega pouka. Nekaj Demšarjevih člankov v „Domoljubu“ v tem oziru je zelo dobro vplivalo.

Treba je le še večkrat z besedo in pismom poučevati kmete, kolikšen je pomen lesa za kranjskega kmeta sploh, zlasti pa kolikšen je v $\%$ izražen srednji prirastek v gojzdu, da bodo s pomočjo posojilnic varovali svoje gojzdove. „Domoljub“, „Narodni Gospodar“, in „Družba sv. Mohorja“ v koledarju naj to tvarino obravnavajo. — Posojilnice naj se zavzamejo za to stvar in naj pomagajo kmetom, ki si hočejo z izsekavanjem dobiti denar. Ako pa ni drugače mogoče, naj pa posojilnice ali zadruge kupijo gojzde. — Zakoni naj tudi zabranjajo ne samo klimatiško, marveč tudi vsako gospodarsko škodljivo izsekavanje.

Trgovina z lesom se je zadnji čas precej izboljšala. Vplivala je brez dvojbe tudi organizacijska konkurenčna ideja. — O njenem bistvu je treba poučevati. Najprej naj se naredbenim potom (po zahtevi v deželnem zboru) prepove, da bi se na Kranjskem še vedno rabil pri trgovini z lesom laški palec. — Žagarji bi se ne smeli zavezati z laškim agentom. — Kjer je le količkaj mogoče, naj zadruge pokupijo žage. — Zadržna ideja naj se zanese povsod. Potem bodo tla godna, da se ustanovi uspešno delujoča izvozna lesna zadruga.

Odsek je bil že blizu vresničenja te misli. Ponujala se je prilika kupiti veliko parno žago na Notranjskem, a za zdaj je gospodar umaknil svojo ponudbo. Dva člana (Demšar in Žumer) sta dotično žago ogledala, strokovno ocenila in izjavila, da je primerna. Sklenilo se je že, naj znašajo zadrugi deleži po 100 gld. Zadruga naj bi na vsak način imela svoje skladišče tudi v Ljubljani za domači trg. — Ker pa, kakor je bilo že povedano, za zdaj dotična žaga ni na prodaj, se ni doslej še izvršila ta misel. A bo se gotovo, ako se navedeni nasveti uresničijo in s tem ustvari zdrava podlaga organizaciji tudi glede na gozdarstvo.

Krajevni revizorji.

Časopisje.

G. Lenasi priporoča, da bi se nastavili tudi krajevni revizorji, ki bi si deželo razdelili. Tako bi se vzdrževal red in bi se širila zadruga ideja intenzivneje. G. Pele pravi, da bi to škodovalo enotnosti knjigovodstva, ker bi vsak revidiral po svoje. G. Šiška pa pravi, da se je načelstvo že bavilo s tem vprašanjem. Treba bo, da bo kak krajevni revizor najprej hodil nekaj časa po deželi z glavnim revizorjem, da spozna natančno vse poslovanje. G. Oranič predlaga, naj se semeniško vodstvo naprosi priporočiti bogoslovcem, da se o počitnicah udeležujejo socialnih kurzov in predavanj o knjigovodstvu. Na mladega duhovnika se stavijo dandanes visoke zahteve; zato se mora pripravljati že v semenišču. Ta stvar se izroči dr. Kreku.

Dr. Lampe opozarja na bodočo izpremembo tiskovnega zakona. Kolportaza bo prosta. Nasprotniki se pripravljajo, da preplave našo deželo vsako nedeljo s svojim časopisjem. Zato je naša dolžnost, da razširjamo dobro časopisje. Najbolj pripraven kraj za to so

zadruge, ki naj ne posredujejo le materijelnega blaga, ampak tudi duševno omiko. Želeti bi pa bilo tudi, da bi zadrugi svoje narodno gospodarske in socialne izkušnje pridno priobčevali v časopisju in tako širili idejo gospodarskega probujenja.

G. predsednik predlaga potem, da se brzojavno izreče zahvala poljedeljskemu ministru za njegovo naklonjenost, ter sklence zborovanje s slavaklici na onega, ki je bil prvi zadrugi v avstrijski državi, ko je izbral geslo „Z združenimi močmi!“, na presvetlega vladarja Franca Jožefa, katerim so se zborovalci navdušeno odzvali.

Prispevki hranilnic in posojilnic za Raiffeisnov spomenik.

Za Raiffeisnov spomenik so darovale po 2 kroni sledeče hranilnice in posojilnice: Kojsko, Rob, Studenec-Ig, Buzetsko, Izlake, Zg. Besnica, Mengeš, Leskovec-Krško, Črnice, Sv. Ema, Šturije, Tomaj, Kamnje, Polhovgradec, Metlika, Košana, Rečica, Mirna, Mošnje, Domžale, Dobrepolje, Sv. Lenart, Vipava, Istrska Pulj, Tržič, Št. Jur pri Kranju, Ljudska posojilnica v Ljubljani, Kranjska Gora, Št. Jernej, Ribnica, Naklo, Sv. Jakob ob Savi, Renče, Rovi, Kandija, Struge, centr. pos. Gorica, Št. Vid, Št. Rupert, Št. Jur ob juž. žel., Tunice, Jesenice, Tomišelj, Sv. Križ, Badernsko društvo in Št. Peter na Krasu. Hran. in posoj. v Marezigah 3 K. Gospod. Zveza in hran. in pos. v Semiču po 5 kron. Hran. in pos. Bloke 10 kron. Skupaj 115 kron.

Zvezina naznanila.

Vsem cenjenim mlekarim za drugam se naznanja, da ima „Gospodarska zveza“ vse za mlekarne potrebne knjige že v zalogi in da se iste tedaj lahko takoj naroče. Da se čim preje tudi pri mlekar-

nah vpelje jednostavno knjigovodstvo, katero je neobhodno potrebno, je želeti, da se vse mlekarne, koje so že člani „Zveze“ s potrebnimi knjigami oskrbe. Tudi mlekarne zadruge, katere še niso člani „Zveze“ ter so do sedaj bile takorekoč popolnoma same sebi prepuščene, vabimo, da pristopijo kot člani in si omislijo omenjenega knjigovodstva.

Denarni promet hranilnic in posojilnic.

V mesecu januarju:

Hranilnica in posojilnica v Št. Jurju ob juž. žel.: Prejemki 15828 K 22 h, izdatki 14297 K 02 h, denarni promet 30125 K 24 h, prejete hranilne vloge 10659 K — h, izplačane hranilne vloge 1211 K 32 h, dana posojila 3424 K — h, vrnena posojila 640 K.

V mesecu februarju:

Prejemki 9313 K 94 h, izdatki 7023 K 08 h, denarni promet 16337 K 02 h, prejete hranilne vloge 5742 K — h, izplačane hranilne vloge 3322 K 50 h, dana posojila 3200 K — h, vrnena posojila 1310 K — h.

V mesecu marcu:

Prejemki 9842 K 21 h, izdatki 7558 K 56 h, denarni promet 17400 K 77 h, prejete hranilne vloge 4154 K — h, izplačane hranilne vloge 3087 K — h, dana posojila 4384 K — h, vrnena posojila — K — h.

V mesecu aprilu:

Prejemki 6901 K 72 h, izdatki 5990 K 73 h, denarni promet 12892 K 45 h, prejete hranilne vloge 4477 K — h, izplačane hranilne vloge 2325 K 25 h, dana posojila 3610 K — h, vrnena posojila — K.

Hranilnica in posojilnica v Češnjici: Prejemki 7977 K 54 h, izdatki 6246 K 42 h, denarni promet 14223 K 96 h, prejete hranilne vloge 1599 K 66 h, izplačane hranilne vloge 2484 K 64 h, dana posojila 3740 K, vrnena posojila 962 K 50 h.

V mesecu maju:

Hranilnica in posojilnica v Mengšu: Prejemki 10130 K 37 h, izdatki 7272 K 56 h, denarni promet 17402 K 93 h, prejete hranilne vloge 6664 K — h, izplačane hranilne vloge 5014 K 11 h, dana posojila 1680 K — h, vrnena posojila 10 K — h.

Hranilnica in posojilnica v Tomišlju: Prejemki 15733 K 77 h, izdatki 6447 K 78 h, denarni promet 22181 K 55 h, prejete hranilne vloge 9808 K — h, izplačane hranilne vloge 3886 K 65 h, dana posojila 2520 K — h, vrnena posojila 5096 K — h.

Hranilnica in posojilnica v Planini: Prejemki 4791 K 62 h, izdatki 4570 K 08 h, denarni promet 9361 K 70 h, prejete hranilne vloge 490 K — h, izplačane hranilne vloge 528 K — h, dana posojila 3700 K — h, vrnena posojila 1400 K — h.

Hranilnica in posojilnica v Češnjici: Prejemki 13617 K 86 h, izdatki 11786 K 95 h, denarni promet 25404 K 81 h, prejete hranilne vloge 8674 K, — h, izplačane hranilne vloge 3498 K 66 h, dana posojila 3260 K — h, vrnena posojila 2560 K — h.

Hranilnica in posojilnica sv. Jur ob juž. žel.: Prejemki 15502 K 47 h, izdatki 14049 K 74 h, denarni promet 29552 K 21 h, prejete hranilne vloge 12890 K — h, izplačane hranilne vloge 1568 K 87 h, dana posojila 1570 K, vrnena posojila 1020 K — h.

Hranilnica in posojilnica na Jesenicah:
Prejemki 22503 K 41 h, izdatki 19905 K 92 h, denarni promet 42409 K 33 h, prejete hranilne vloge 20276 K — h, izplačane hranilne vloge 3446 K — h, dana posojila 7420 K — h, vrnena posojila 506 K 75 h.

V mesecu juniju:

Hranilnica in posojilnica v Robu:
Prejemki 9920 K 73 h, izdatki 8701 K 89 h, denarni promet 18622 K 62 h, prejete hranilne vloge 6222 K — h, izplačane hranilne vloge 2320 K 12 h, dana posojila 300 K, vrnena posojila 2000 K.

Hranilnica in posojil. za farno občino Kamenje: Prejemki 1399 K 73 h, izdatki 1123 K 36 h, denarni promet 2523 K 09 h, prejete hranilne vloge 734 K 40 h, izplačane hranilne vloge 11 K 36 h, dana posojila 600 K — h, vrnena posojila 150 K.

Hranilnica in posojil. pri sv. Jakobu ob Savi: Prejemki 6613 K 04 h, izdatki 6196 K 43 h, denarni promet 12809 K 47 h, prejete hranilne vloge 4714 K 70 h, izplačane hranilne vloge 164 K 07 h, dana posojila 1120 K — h, vrnena posojila 290 K.

Hranilnica in posojilnica v Šturiji:
Prejemki 6370 K 41 h, izdatki 4558 K 22 h, denarni promet 10928 K 63 h, prejete hranilne vloge 3691 K 40 h, izplačane hranilne vloge 1222 K 31 h, dana posojila 600 K — h, vrnena posojila 130 K — h.

Hranilnica in posojilnica v Metliki:
Prejemki 29094 K 20 h, izdatki 19451 K 75 h, denarni promet 48545 K 95 h, prejete hranilne vloge 12866 K 27 h, izplačane hranilne vloge 13845 K 96 h, dana posojila 5380 K — h, vrnena posojila 9460 K — h.

Hranilnica in posojilnica v Srednji vasi: Prejemki 19571 K 32 h, izdatki 17982 K 07 h, denarni promet 37553 K 39 h, prejete hranilne vloge 13018 K — h, izplačane hranilne vloge 3341 K 31 h, dana posojila 9583 K — h, vrnena posojila 2220 K — h.

Hranilnica in posojilnica v Horjulu:
Prejemki 15128 K 41 h, izdatki 14813 K 32 h, denarni promet 29941 K 73 h, prejete hranilne vloge 8990 K 06 h, izplačane hranilne vloge 4999 K 01 h, dana posojila 6003 K 88 h, vrnena posojila 2560 K 51 h.

Hranilnica in posojilnica v Selcih:
Prejemki 17452 K 62 h, izdatki 11972 K 41 h, denarni promet 29425 K 03 h, prejete hranilne vloge 11186 K 30 h, izplačane hranilne vloge 2865 K 04 h, dana posojila 4800 K — h, vrnena posojila 1900 K — h.

Hranilnica in posojil. v Borovnici:
Prejemki 11240 K 50 h, izdatki 10108 K 99 h, denarni promet 21349 K 49 h, prejete hranilne vloge 2934 K 60 h, izplačane hranilne vloge 410 K — h, dana posojila 5882 K, vrnena posojila — K — h.

Hranilnica in posojilnica v Semiču:
Prejemki 13147 K 06 h, izdatki 8964 K 25 h, denarni promet 22111 K 31 h, prejete hranilne vloge 6354 K 30 h, izplačane hranilne vloge 5404 K 33 h, dana posojila 353 K 60 h, vrnena posojila 2232 K — h.

Hranilnica in posojil. v Trebelnem:
Prejemki 5874 K 47 h, izdatki 3744 K 52 h, denarni promet 9818 K 99 h, prejete hranilne vloge 1918 K — h, izplačane hranilne vloge 692 K 62 h, dana posojila 3040 K, vrnena posojila 680 K — h.

Hranilnica in posojil. v Marezigah:
Prejemki 5510 K 76 h, izdatki 4685 K 59 h, denarni promet 10196 K 35 h, prejete hranilne vloge 400 K — h, izplačane hranilne vloge — K — h, dana posojila 1080 K — h, vrnena posojila 4658 K — h.

Hranilnica in posojilnica v Mengšu:
Prejemki 24763 K 61 h, izdatki 21623 K 32 h, denarni promet 46386 K 93 h, prejete hranilne vloge 13802 K 82 h, izplačane hranilne vloge 5032 K 96 h, dana posojila 4340 K — h, vrnena posojila 7230 K — h.

Hranilnica in posojilnica v Tomišlju:
Prejemki 15494 K 58 h, izdatki 13180 K 67 h, denarni promet 28675 K 25 h, prejete hranilne vloge 4750 K — h, izplačane hranilne vloge 2879 K 50 h, dana posojila 2177 K 12 h, vrnena posojila 1140 K.

Hranilnica in posojilnica v Planini:
Prejemki 3157 K 82 h, izdatki 2077 K 48 h, denarni promet 5235 K 30 h, prejete hranilne vloge 283 K 88 h, izplačane hranilne vloge 600 K — h, dana posojila 360 K — h, vrnena posojila 1740 K — h.

Hranilnica in posojilnica v Češnjici:
Prejemki 7682 K 11 h, izdatki 5052 K 95 h, denarni promet 12735 K 06 h, prejete hranilne vloge 5496 K — h, izplačane hranilne vloge 721 K 33 h, dana posojila 1081 K 62 h, vrnena posojila 220 K.

Hranilnica in posojilnica v Tomaji:
Prejemki 2164 K 45 h, izdatki 959 K 97 h, denarni promet 3124 K 42 h, prejete hranilne vloge 868 K — h, izplačane hranilne vloge 200 K — h, dana posojila 750 K, vrnena posojila 200 K — h.

VABILO

na

izredni občni zbor

„Zeljarske zadruga za ljubljansko okolico v Šmartnem ob Savi“

registr. zadruga z omejeno zavezo, ki se vrši ene 10. avgusta 1902 ob četrti uri popoldne v hiši g. načelnika Martina Bolta v Šmartnu št. 11.

Dnevni red:

1. Volitev odbornikov.
2. Slučajnosti.

Šmartno ob Savi 25. julija 1902.

Odbor.

**Kot
dobrota
za vsako družino se
izkazuje uporaba =**

**Kathreiner-Kneippove
sladne kave.**

**Nobena skrbna gospodinja naj
se ne pomišlja dalje uvesti to
zdravo pijačo.**

**Najbolj priporočna primes in naj-
boljše nadomestilo za zrnato kavo.**

**Kathreiner-Kneippova sladna kava
se dobiva pristna samo v izviri-
nih zavojčkih z varstveno znamko
»župnik Kneipp« in imenom =**

Kathreiner.

Nezrele zelene orehe

(tudi odpadle) (154) 2-1
v pripravi mehki za močenje v žganji kupi
v vsaki množini po 20 vin kilo

Edmund Kavčič

v Ljubljani,
Prešernove ulice, nasproti pošte.

!! Najbolji vozovi za gnojnico!!

iz jeklene pločevine dvojno pocinjene v obsegu od 4—25 hl.

Nedosegljive verižne
sesalke. Patentovane briz-
galnice z medenim škor-
njem. 141 12-6

Najbolj priznana strgala
za krompir in repo.

Izdeluje špeciálno

JOS. KLEMENT,

tovarna za sesaljke in gospodarske stroje. Hrobce-Roudnice, Češko.

Ing. Math. Quinz, Dunaj

III/2 Obere Weissgärberstr. 14.

Patent «Lanz»-ov

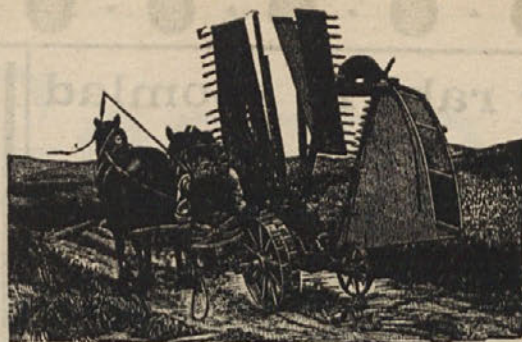
Posnemalnik za mleko

na roko in močno silo garanto-
vano najboljše posnemanje.

140 12-12 Zaloga
vseh poljedelskih strojev
stroji za košnjo po amerikan-
skem sistemu Jones

Stroji za žetev „Star“

so najboljši
na svetu.

Zahtevajte
novi glavni
katalog od
tovarne
za stroje

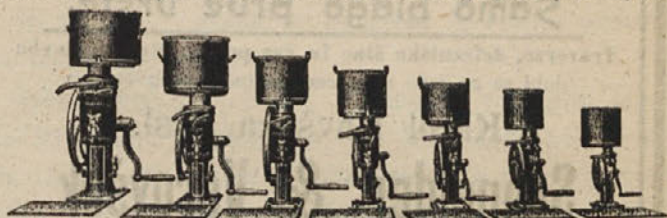
Jos. Friedlaender-ja

Dunaj XX, Dresdnerstrasse 42—46.

Nepresežni so sedaj posnemalniki

„Teutonia“

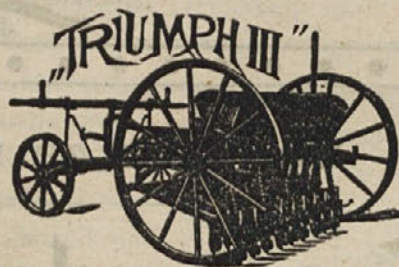
Skrajno posnemanje Zelo lahek in miren tek. Najpriprosteji in najtrdnjeji.

Posname: 50—500 litrov v eni uri. — Cene od 150 kron naprej.
Več tisoč v rabi! Več sto priznanj! Na leto se izdela
po 10.000 posnemalnikov. (146) x-9
Povsod se iščejo zastopniki, — Ceniki brezplačno.

»Märkische Maschinenbau-Anstalt »Teutonia« G. m. b. H.
Frankfurt a. Oder.

Največja in posebna tovarna za posnemalnike na kolesa na Nemškem.

„Triumph III“

je na Avstrijskem
najboljši stroj
za sejati.

Posebna tovarna

Josip Friedlaender

145 15-9 Dunaj, XX., Dresdnerstr. 42.

C. kr. priv.

pred ognjem in tatovi varne

blagajne

prodaja najceneje dobro znana tovarna blagajnic

M. Adlersflügel

založnik Raiffeisnovih posojilnic

Dunaj, I., Franz Josephs-Quai št. 13.

(134) 24—14

„Gospodarska Zveza“

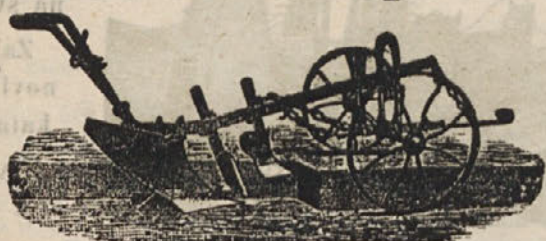
v Ljubljani, Gradišče št. 1

naznanja, svojim udom, da ima vedno v zalogi vsa
potrebna umetna gnojila, kakor Tomazevo
žlindro, kalijevo sol, solitar, superfosfat
(koščeno moko) in Barthel-ovo klajno apno.

Naročila se točno izvršujejo!

Vse tu naznanjene predmete preskrbi tudi »Gosp. Zveza« po orig. cenah.

Kdor rabi za spomlad

dober plug, naj si ogleda naše jeklene pluge, katerih ni potreba nič držati, — za orati so veliko lažji in trpežnejši kakor navadni plugi.

Vsakdo dobi plug na poskušnjo

in ga lahko vrne, če mu ne ugaja.

Znano dobra in lahko tekoča vrtila, mlatilnice, slamoreznice, čistilnice, mlinci za žito s kameni, mlinci in stiskalnice za sadje in grozdje, vse vrste trombe in cevi za vodovode itd. v veliki izbiri v zalogi.

Same blage prve vrste.

Traverze, železniške šine in vse potrebščine za stavbe dobi se po jako nizki ceni in točni postrežbi pri

Karol Kavšeka nasl.

Schneider & Verovšek

trgovina z železnino na debelo in drobno in zaloga poljedeljskih strojev

Ljubljana, Dunajska cesta št. 16.

(135) —14

Vsak kmetovalec

se lahko prepriča, da je najboljše sredstvo konje, krave, teleta, vole, ovce, prašiče

i. t. d.

zdrave, močne, hlastežne in debele ohraniti (144) 24—9

živinski prašek

iz lekarne Piccoli „pri angelju“ v Ljubljani, Dunajska cesta.

Zavitek ¼ kile velja 50 vinarjev; 10 zavitkov 4 krone.

Pošiljatvena naročila proti povzetju.

Centrala za nakup in prodajo!

Gospodarska Zveza

v Ljubljani

posreduje svojim članom

nakup vsakovrstnih kmetijskih potrebščin, kakor umetnih gnojil, modre galice, žvepla; raznih poljedelskih strojev, vsakovrstnih semen; koruze, moke, otrobov itd. po najnižjih cenah;

prodajo vse vrste kmetijskih pridelkov itd. ter ima v zalogi vse tiskovine za ralfsenske hranilnice in posojilnice, katerim preskrbi po znižani ceni tudi železne blagajne, varne proti požaru in vlom.

Zaloga Barthel-ovega klajnega apna, oddaja se od 5 kg naprej.

Posredovalnica za Zvezine trgovce!